

УДК 327.008

Боярська О. А.

*Кандидат політичних наук, доцент кафедри політології
Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара*

Поплавський О. О.

*Кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії, соціології
та історії Дніпропетровського державного аграрно-економічного
університету*

ЦИВІЛІЗАЦІЙНА ПАРАДИГМА С. ХАНТИНГТОНА ТА СУЧАСНА «ЛІНІЯ РОЗЛОМУ» УКРАЇНИ

Розглядаються актуальні проблеми єдності України та українського суспільства в контексті цивілізаційної парадигми С. Хантингтона, аналізуються основні сучасні тенденції подолання штучного розділу України на Захід і Схід.

Ключові слова: цивілізація, культура, цінності, лінія розлому.

Останнім часом у світі спостерігається підвищення інтересу суспільствознавців, політиків, журналістів і широкої громадськості до обговорення цивілізаційної парадигми у всесвітній історії, автором якої виступив професор Гарвардського університету С. Хантингтон. Це пов'язано з бурхливою глобалізацією суспільних процесів, переструктуруванням світового геополітичного простору, глибокою кризою в українсько-російських відносинах, анексією Криму, подіями на Сході та Півдні України, а також необхідністю осмислення результатів суспільно-політичних перетворень у країнах пострадянського простору та потребою прогнозування їх майбутнього розвитку.

Мета статті обумовлена необхідністю аналізу впливу цивілізаційних факторів на проблеми національної єдності та консолідації українського суспільства у майбутньому. При цьому, застосування геополітичної концепції С. Хантингтона відкриває широкі можливості для прогнозування розвитку цих процесів у довгостроковій перспективі.

Проблемами вивчення та аналізу цивілізаційного підходу до аналізу світової історії займалися такі визнані світові дослідники, як А. Фергюсон, М. Вебер, Е. Дюркгейм, О. Шпенглер, А. Тойнбі, М. Данилевський, П.

Сорокін, Л. Гумільов, В. Вернадський, та ін. Питанням цивілізаційної проблематики в суспільно-політичній науці присвячені роботи Б. Жажигаєва, В. Беха, Ю. Павленка, Л. Залізняка, Ю. Яковця та ін.

Філософсько-політична концепція найвпливовішого американського політолога кінця ХХ століття С. Хантингтона набула популярності після виходу у світ в 1996 р. його книги «Зіткнення цивілізацій» [1]. Слідом за О. Шпенглером [2], А. Тойнбі [3], Ф. Фукуямою [4], професор С. Хантингтон розглядав всесвітню історію як боротьбу кількох світових цивілізацій між собою. На думку автора, цивілізації—це групи історично споріднених країн, які об'єднує у конкурентному змаганні з сусідами спільна доля, культура, мова, релігія та традиції. У розумінні С. Хантингтона, сьогодні немає підстав вести мову про існування єдиної універсальної загальнолюдської цивілізації. На його погляд, у сучасному світі, існує вісім світових цивілізацій—японська, конфуціанська (китайська), ісламська (мусульманська), латиноамериканська, індійська, африканська (яка тільки формується), західнохристиянська та православно-слов'янська (східнохристиянська). При цьому, конфуціанську, японську та індійську цивілізації автор пропонував об'єднати в одну—азійську, оскільки, на його думку, в їхньому розвитку головну роль відіграють такі фактори, як релігія, демографія і політика, а такі складові як економіка і соціальна сфера відступають на другий план. Ісламська цивілізація, в свою чергу, поділяється на арабську, турецьку та малайську. Західнохристиянська цивілізація існує у двох основних варіантах—європейському та північноамериканському. Православно-слов'янську цивілізацію сучасні російські історики звать євразійською.

Кожна цивілізація характеризується певною історично-духовною цілісністю, проходить власний життєвий шлях. Представники різних цивілізацій мають відмінні погляди на стосунки людини і Бога, особи і суспільства, громадянина і держави, батьків і дітей, чоловіка і жінки. По-різному усвідомлюються такі суспільно-значимі категорії, як свобода і влада, права і обов'язки, рівність та ієрархія. Ці відмінності склалися протягом століть. Більшість цивілізацій представлені багатьма країнами і народами, як, наприклад, західнохристиянська, православно-слов'янська та мусульманська. Іноді межі цивілізації проходять через території однієї країни (китайська, індійська, японська). Цивілізації не мають чітких кордонів. Історично люди можуть змінювати свою ідентичність, оскільки культури народів взаємодіють і взаємозбагачуються. Відповідно змінюється ступінь відмінності чи подібності цивілізацій. Цілісність цивілізації передбачає її стійкість, яка залежить від внутріш-

ньою культурно-соціальною та релігійно-філософською збалансованістю. Внутрішні зміни у цивілізаціях відбуваються дуже повільно, при цьому зовнішні чинники мають тут найменший вплив.

За С. Хантингтоном, цивілізації мають неоднорідний характер. Кількість країн в тій чи іншій цивілізації нараховує від однієї до кількох десятків. Держави у складі кожної цивілізації визначають себе як стрижневі (провідні), країни-учасниці, країни-одиначки, розколоті та розірвані країни. У класифікації вченого усі види країн охарактеризовані з точки зору двох протилежних явищ — цілісності і розколотості. Країни, що належать до ядрової зони світової чи регіональної цивілізації, він вважає цілісними, а ті, що належать до периферійних зон декількох цивілізацій — розколотими.

Стрижневі держави розглядаються іншими країнами у межах цивілізації як основне джерело (джерела) її культури. Це, як правило, найбільш могутні і провідні в культурному відношенні країни. Кількість і роль стрижневих держав у різних цивілізаціях відрізняються і можуть змінюватися з часом. Наявність стрижневих держав характерна для західно-християнської (США і франко-німецький стрижень в Європі, плюс дрейфуюча між ними Великобританія), православно-слов'янської (Росія), китайської (Китай), індійської (Індія), японської (Японія). Інші цивілізації — ісламська, латино-американська, африканська — не мають стрижневих держав. Країни-учасниці — це країни, які в культурному плані повністю ототожнюють себе з однією цивілізацією. Країни-одиначки не мають культурної спільності з іншими товариствами (прикладом такої країни є Японія, яка не має потенційно універсальної релігії та ідеології, тому приречена на самотність зі своєю унікальною культурою).

У теорії С. Хантингтона існує ще два типи країн — розколоті та розірвані країни. Розколотими країнами, до яких вчений відносив й Україну, розділені «лініями розломів», у них мешкають великі групи населення, які відносять себе до різних цивілізацій. Як правило, це населення складається з двох або більше етнічних, расових або релігійних груп. Розколоті країни стикаються з особливо серйозними проблемами збереження своєї цілісності. Основна група населення, що належить до однієї цивілізації, намагається визначити державу як свій політичний інструмент і зробити свою мову, релігію і символи державними. Крім України до розколотих країн належать Індія, Шрі-Ланка, Малайзія, Нігерія, Кенія, Боснія і Герцеговина, Судан та ін.

На відміну від розколотої, розірвана країна має у себе одну панівну культуру (а не кілька протиборчих, як у розколотої) і ця культура співвідносить країну з однією цивілізацією, але її лідери прагнуть до іншої цивілізації. Розірвана країна прагне змінити свою цивілізаційну ідентичність. Населення, яке мешкає у розірваній країні, не завжди впевнено у тому, яку цивілізацію вважати своєю. Прикладом розірваних країн виступають Росія, яка є розірваною країною впродовж кількох століть, Туреччина, та ін. Керівництво цих держав, як правило, прагне долучитися до Заходу, але історія, культура і традиції згаданих країн мають глибокі національні корені (витоки), актуальні національні інтереси, які не завжди співпадають із західними

Однією з головних ідей, яку запропонував С. Хантингтон у своїй роботі, є теорія про майбутнє зіткнення цивілізацій. Згідно з автором, між цивілізаціями знаходяться так звані «лінії розломів» — кордони та межі цивілізацій, які в зв'язку з особливостями свого географічного розташування, а також історичного, економічного та соціально-політичного розвитку, знаходяться в сферах інтересів конкуруючих цивілізацій, або переходять від сфери впливу то однієї, то іншої. Саме на таких «лініях розлому» можливий новий глобальний конфлікт, який вже буде відбуватися не по лінії протистояння між двома системами, а по лінії розрізнення між цивілізаціями, уздовж яких завжди спалахуватимуть сутички і війни — як міждержавного, так і внутрішнього характеру. Отже, на думку С. Хантингтона, сучасні конфлікти — це конфлікти цивілізацій. Причинами цивілізаційних конфліктів можуть бути незбігання державних і етнічних кордонів, неоднаковий рівень життя різних етносів, які живуть в одній країні, екологічні чинники, насильницька асиміляція тощо. Конфлікти завжди мають своєрідне етнічне, релігійне, місцеве чи регіональне забарвлення.

На думку західного аналітика У. Уолліса, найбільш важливою роздільною лінією в Європі є східний кордон західного християнства, що сформувався до 1600 р. Він пролягає уздовж нинішніх кордонів між Росією та Фінляндією, між прибалтійськими країнами й Росією, розсікає Білорусь й Україну, звертає на захід, відокремлюючи Трансильванію від іншої частини Румунії, а потім, проходячи по території колишньої Югославії, відокремлюючи Хорватію й Словенію від неї. На Балканах ця лінія звичайно збігається з історичним кордоном між Австро-Угорською та Османською імперіями. На північ і на захід від цієї лінії проживають представники західнохристиянської цивілізації, яка зародилася у VIII-IX ст.

Чим є ця цивілізація у релігійно-культурному сенсі? Це права людини і свобода, індивідуалізм і лібералізм, конституціоналізм і влада закону, в тому числі, і в релігійній сфері, відокремлення церкви й держави. Ні один з цих факторів не можна вважати характерним тільки для Заходу, але саме їх поєднання обумовлює своєрідність західної цивілізації. Це зазначає й С. Хантингтон: «Такі західні ідеї, як індивідуалізм, лібералізм, конституціоналізм, відокремлення церкви від держави, як правило, не мають резонансу в ісламській, конфуціанській, японській, індуїстській, буддистській чи православній» [1, с. 513]. Західне християнство (спочатку католицизм, а потім протестантизм) було основою єдності цієї цивілізації. Стосовно мови — другого, після релігії, фактора, що відрізняє народи різних культур, то для західнохристиянської цивілізації характерно мовне різноманіття, хоча базовою була латинська. Латина поступилася спочатку французькій, а в XIX столітті та була витіснена англійською. Західна цивілізація має загальний досвід Європейської історії — феодалізм, Ренесанс, Реформація, Просвітництво, Велика французька революція, промислова революція. Її економічне становище, як правило, набагато краще, ніж у людей, що живуть по іншій бік роздільної лінії. Сьогодні західнохристиянська цивілізація виявилась найбільш економічно ефективним, динамічним, раціонально організованим і соціально комфортним суспільством нашого часу.

На схід і на південь від цієї лінії живуть православні християни й мусульмани. Історично вони належали до Російської або Османської імперії, і до них донеслося лише відлуння історичних подій, що визначали долю Заходу. Економічно вони відстають від Заходу. Для суспільних відносин народів цих цивілізацій характерними рисами виступають: архаїчна колективістська свідомість, традиціоналізм, надцентралізація влади, позаекономічний примус до праці, пріоритет інтересів держави над інтересами людини і незахищеність, безправність останньої, самоізоляція, перевага абсолютної влади перед ефективною ринковою економікою, одержавлення духовної влади, ідеалізація тиранів. Як засвідчує новітня історія, країни цих цивілізацій менш підготовлені до створення стійких демократичних політичних систем. При цьому, етико-гуманітарний конфлікт між західноєвропейською та східними цивілізаціями полягає не в протиріччі універсальних моральних цінностей, а в їх антропологічній інтерпретації.

Західна цивілізація вбачає свою могутність у стрімкому розвитку точних наук, техніки, звідси й прагнення раціонально досягнути цей світ, опанувати природу за допомогою людського розуму. У свою

чергу, могутність східнослов'янської та, звичайно, ісламської цивілізації полягає в силі духовного поступу. Цим цивілізаціям характерні прагнення абстрагуватись від світу матеріального, спроби самопізнання та самоусвідомлення. Якщо для європейця головним є реалізувати себе у земному житті, то для людини Сходу найпринциповіше врятувати свою душу та реалізувати власний потенціал у потойбічних проєкціях.

Для західнохристиянського типу цивілізації характерна ліберально-індивідуалістична ідеологія, що цілком суперечить східним традиціоналістсько-корпоративним концепціям, де община, колектив, а не індивід, виступає суб'єктом політичних, економічних та суспільних відносин. А звідси зовсім різне розуміння людини, індивіда в соціокультурній системі. На Заході людина сприймається як самодостатня одиниця, носій невід'ємних природних прав, що часом переважають у своїй значності самого носія цих прав. У людських взаєминах основним критерієм стає раціональність, доцільність, а не моральність.

Такий раціоналізований, атомістичний спосіб самоорганізації суспільства зовсім не притаманний східним типам цивілізацій, де людина перебуває у постійній взаємодії з соціумом, що скрізь детермінується релігійними нормами. Вона позбавлена індивідуального статусу і розглядається лише як невід'ємний елемент суспільного організму. Актуальність особи зростає прямо пропорційно її інтегрованості у громаду, а право перебуває у формалізованому стані і потребує посередництва релігії. Для східних цивілізацій характерними рисами виступають тотальний конформізм, самоізоляція та несприйняття альтернативних моделей співжиття.

Найприкметнішими ознаками православно-слов'янської цивілізації є культивування архаїчного міфу про її богообраність, над національність, особливий, альтернативний Заходу шлях. Православ'я, безпеліційно претендуючи на роль єдиного істинного віровчення, на відміну від західного християнства, в більшій мірі зорієнтоване не на цінності цього світу, не на соціальну сферу, а на життя неземне, життя вічне. Базовими ідеологемами, які виправдовують сьогодні російську експансію на землі сусідів, перш за все слов'ян, є ідея «зібрання руських земель», ідея «русського миру», а також так звана теорія третього Риму, згідно з якою два перших Рима, тобто Рим та Константинополь, зрадили істинному християнському благочестю, а Москва залишається його єдиним довічним охоронцем. Саме для східнохристиянської цивілізації характерна сакралізація держави на чолі з царем, імператором, президентом та ін., ортодоксальність мислення, симфонія світської та церковної влад,

що покликана втілювати в життя імперські доктрини, зокрема триєдності: «само державність — православ'я — народність» і фактично є засадничими принципами русифікаторської політики російського керівництва протягом останніх століть.

На думку С. Хантингтона, сутністю сучасної історії виступає переможний наступ західнохристиянської цивілізації, яка перебуває на вершині своєї могутності, на сусідні. У цієї ситуації варіантами відповіді незахідних цивілізацій на західну потужність та нав'язування своїх цінностей можуть бути наступні. По-перше, обрання курсу на ізоляцію, закриття суспільства для проникнення «західного розкладання». Цей шлях обрала Північна Корея, Іран, а сьогодні, в умовах міжнародних санкцій за анексію Криму та втручання у внутрішні справи України, на цей курс встає керівництво Росії. По-друге, це так звана «модернізація без вестернізації» курс на розвиток економічної могутності при збереженні власних цінностей. Таким шляхом сьогодні ідуть Китай, Японія, Сінгапур, Малайзія, Індонезія та інші держави, які обрали курс на модернізацію в якості основної стратегії власного розвитку. Третій шлях — спроба приєднатися до Заходу та прийняти його цінності та його лад.

На думку С. Хантингтона, найважливішою в глобальному масштабі розколотою країною є Україна. Питання приналежності України до Заходу чи Сходу завжди було основним для української історії. Територією України проходить історично обумовлений кордон між західноєвропейським і православним цивілізаційними масивами, які поступово сформувалися на континенті після релігійних війн XVII століть та національних революцій XIX і XX століть. У цьому контексті автор дає короткий, проте досить змістовний історичний аналіз, а також характеризує сучасну ситуацію в державі, що склалася на початок та середину 90-х років XX століття. Конфлікт, який розколює Україну, з точки зору вченого, є конфліктом між західною та православною цивілізацією. Спираючись на карту електоральних симпатій виборів Президента України 1994 року С. Хантингтон говорить про чіткий поділ України, одна частина якої була під впливом Заходу, інша під впливом Росії. Причиною цивілізаційного розлому між одвічно православним, на його думку, південним сходом України і уніатським заходом стала Берестейська унія, яка була юридично оформлена у 1596 році.

Слідом за А. Тойнбі С. Хантингтон вважав, що східнохристиянська цивілізація, також як і західнохристиянська, бере своє походження з греко-римської. Розрив між католицькою і православними церквами

1054 р. завершив процес диференціації суспільних структур, внаслідок чого, спочатку у Візантії, а потім і в державах, які прийняли православ'я пізніше, почала формуватися самостійна цивілізація. Справедливо наголошуючи на тому, що традиція залежності духовної влади митрополита від світської влади князя (цезаропапізм) привнесена на Русь разом із візантійською версією християнства, американський вчений перебільшує роль православ'я як визначального фактора формування східнохристиянської цивілізації, помилково вважає Київську Русь першим історичним етапом православної цивілізації. До речі, останню тезу полюбляє використовувати сучасна політична еліта Росії. Протилежної позиції дотримувалися російські «євразійці» — М. Трубецької, П. Савицький, Г. Федотов, Л. Гумільов, О. Толстой, М. Покровський та інші, які вважали визначальним, консолідуючим фактором євразійської цивілізації зовсім не православ'я. Фундаментом євразійської цивілізації, на їх думку, виступає імперія Чингізидів [5].

Сьогодні тезис американського вченого про визначну роль православ'я при формуванні східнохристиянської цивілізації, активно використовує більшість сучасних геополітиків Росії, які також проводять кордон між цивілізаціями Європи та Євразії по рубежу між католицизмом та православ'ям, тобто по східному кордону Речі Посполитої в XVII ст. Як відомо, в цей час ці кордони доходили до Надпоріжжя. На думку багатьох сучасних західних дослідників, наголос С. Хантингтона на конфесійному аспекті розколу зокрема православ'я, як визначального факторів входження країн у євразійську цивілізацію не витримує критики. Якщо західна цивілізація була б представлена районами проживання українських греко-католиків, то межа розколу пролягала би по лінії, що відділяє Галичину ті Волинь від решти України. Але ті ж результати голосування на президентських виборах в Україні у 1994 році, які використовує автор, свідчать про те, що так звана «лінія розлому» не обмежується цими регіонами, а проходить по східному кордону Київської, Черкаської та південному кордону Черкаської, Вінницької областей, які за панівною конфесією не є уніатськими. Президентські вибори 2004 та 2010 років, парламентські вибори 2007 та 2012 років додали до «західної» частини України ще й Чернігівську, Сумську та Полтавські області, які ні географічно, ні релігійно не належать до тієї межі, по якій провів поділ американський політолог.

Після краху стрижневої держави євразійців, якою за А. Тойнбі був СРСР, на пострадянських просторах почався складний, але невідворотний процес повернення колишніх республік в органічне, притаманне їм

цивілізаційне русло—ісламське, західне чи православно-слов'янське. За словами Л. Залізняка, «...Україна належить до розколотих країн пострадянського простору, на якому йде запекла боротьба проросійських сил із західниками. Незважаючи на певні коливання політичних настроїв українських громадян час працює на користь нашого повного і остаточного входження в сім'ю цивілізованих європейських країн» [6, с. 5]. Очевидні переваги останніх все більше усвідомлюються українським суспільством, особливо молоддю, яка визначатиме історичний шлях України в майбутньому. На думку того ж С. Хантингтона, враховуючи це, найраціональнішим кроком з боку політичного керівництва України була б спроба долучитися до Заходу. Однак для цього потрібна згода не тільки західного світу, але й більшості українського народу, особливо його політичної еліти.

Нажаль, у роки незалежності України з Москви була занесена й підтримувалася певними українськими політичними силами відомого напрямку безглузда ідея протиставлення двох берегів Дніпра, Сходу і Заходу. Робилося все для того, щоб у суспільстві в цілому склалося стійке враження, ніби поза Західною Україною (так званою «Галичиною») — України не існує. Але, питання про поділ України є явно штучним і вигаданим. Усі спроби роз'єднати нашу країну сьогодні дають зворотний результат. Електоральна географія політичних виборів в Україні демонструє стійку тенденцію наступу східного кордону симпатиків Європи на територію проросійськи налаштованих євразійців Східної та Південної України. Якщо у 1991 р. орієнтовані на Європу націонал-демократи дійсно перемогли лише у Галичині, то у 1994 р. східний кордон цього електорату сягнув Дніпра, а у 2004 р. ці настрої охопили Чернігівщину, Сумщину, Полтавщину, Кіровоградщину, північ Одещини, Миколаївщини та Херсонщини.

Події останнього року яскраво засвідчили, що термін «український Південний Схід» втратив своє політичне значення з точки зору «двох Україн», залишившись суто географічним поняттям. На тлі штучного загострення ситуації на частині Донецької і Луганської областей, інші території так званої «Новоросії» демонструють абсолютну стійкість політичного становища. Нечисленні спроби на початку весни цього року розгойдати ситуацію наразилися на жорстку відсіч усіх сил, що підтримують територіальну цілісність країни й унітарний характер її державного устрою. Хвиля сепаратизму, що загрожувала захлеснути смугу від Харкова до Одеси, розбилася на кордоні Дніпропетровської

області. Мешканці східних регіонів країни остаточно доказали, що вони хочуть жити в мирі і благополуччі в єдиній країні.

Головний підсумок дострокових парламентських виборів в Україні у жовтні 2014 року — остаточно ментальний відрив України від Росії. Багаторічна лінія цивілізаційного розколу, яка мала місце на усіх виборах періоду незалежності України, здійснила рішучий прорив на схід. Відверто проросійська Партія регіонів з новою назвою Опозиційний блок отримала тільки трохи більше 30% голосів у Харківській, Донецькій та Луганській областях, біля 20% голосів у Дніпропетровській, Запорізькій та Одеській областях, біля 10% голосів — у Херсонській області. Комуністична партія України взагалі не потрапила в парламент. Проросійський Південь України пішов у минуле. Помаранчевою стала практично уся Дніпропетровщина, Запоріжжя, Херсонщина, майже половина Харківщини та інших південно-східних областей.

Отже, послідовне просування європейських цінностей на схід, невпинно прогресуюча «європеїзація» електоральних симпатій, сьогоднішня ситуація на південному сході нашої держави стали ще одним свідченням помилковості висновків С. Хантингтона про одвічну розколотість України через її нібито споконвічне входження до різних цивілізацій.

Україна сьогодні має унікальні можливості для між цивілізаційного комунікування. Як зазначав С. Хантингтон у своєму виступі на круглому столі в Україні у Національному інституті стратегічних досліджень, що відбувся у 1999 р.: «... З точки зору цивілізаційного фактору, Україна займає унікальну позицію, є свого роду містком між західним та православним світом. З точки зору глобального розподілу сили, Україна також має унікальну позицію, яка полягає у забезпеченні рівноваги сил в Євразії. З моєї точки зору ці виклики є найбільш важливішими завданнями, з якими Україна зіткнеться на початку XXI ст» [7]. Український соціум сформував особливу систему цінностей, що виступає синтезом різних цивілізаційних парадигм. На наших очах зникає «лінія розлому» України, про яку писав С. Хантингтон у своїй книзі. Україна не має реальної альтернативи входженню в європейську сім'ю народів. Безнадійні в історичній перспективі зусилля Кремля та його прибічників протидіяти просуванню європейських цінностей в Україні на схід гальмують процес входження країни в Європу, але їм не під силу зупинити його. Саме Україна здатна розпочати між цивілізаційний діалог та довести можливість мирного вирішення конфлікту цивілізацій у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / С. Хантингтон. — М.: АСТ, 2014. — 571 с.
2. Шпенглер О. Закат Европы: Очерки морфологии мировой истории: Гештальт и действительность / О. Шпенглер. — М.: Эксмо, 2007. — 800 с.
3. Тойнби А. Дж. Постигание истории / А. Дж. Тойнби. — М.: Прогресс, 1991. — 736 с.
4. Фукуяма Ф. Конец истории? / Ф. Фукуяма // Философия истории. Антологія. — М., 1995. — С. 290—310.
5. Гумилев Л. Н. Ритмы Евразии: эпохи и цивилизации / Л. Н. Гумилев. — М.: Мысль, 1989. — 764 с.
6. Залізняк Л. Україна в системі світових цивілізацій / Л. Залізняк // Пам'ять століть. — 1997. — №1. — С. 4—10.
7. Новий світовий порядок у ХХІ столітті: тенденції та європейський вимір: виступ С. Хантингтона на круглому столі в Національному інституті стратегічних досліджень. 18 жовтня 1999 р. [Електронний ресурс] / С. Хантингтон. — 30 жовтня 1999 р. — Режим доступу до журн.: http://xyz.org.ua/strategy/hunt_world.html

Стаття надійшла до редакції 10.02.2015 р.

Боярская Е. А., Поплавский О. А. Цивилизационная линия С. Хантингтона и современная «линия разлома» Украины

Рассматриваются актуальные проблемы единства Украины и украинского общества в контексте цивилизационной парадигмы С. Хантингтона, анализируются основные современные тенденции преодоления искусственного разделения Украины на Запад и Восток.

Ключевые слова: цивилизация, культура, ценности, линия разлома.

Boyarska O.A., Poplavskij O.A. Civilization line of Samuel Huntington and modern "fault line" of Ukraine

Focal problems of the unity of Ukraine and Ukrainian society in the context of civilizational paradigm by S. Hantington are discussed in the article. The main current trends to overcome the artificial division of Ukraine into the East and West are analyzed.

Keywords: civilization, culture, values, the fault line.